

Johann Cothmann Hermann Hartmann

Disputatio Theologica De Satisfactione Christi Pro Totius Mundi Peccatis

Rostochi[i]: Pedanus, 1635

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn73969491X>

Druck Freier  Zugang



Vert.: H. Hartmann

Joh. Cothmann / 6
R. N. Theol. 1635.

DISPUTATIO THEOLOGICA

De

SATISFACTIONE

CHRISTI PRO TOTIUS

MUNDI PECCATIS,

Quam

Moderatore & Auspice Christo,

SUB PRÆSIDIO

Viri Reverendi & Clarissimi

Dn. JOHANNIS COTHMANNI

SS. THEOL. DOCTORIS, IN ILLUSTRIS

Rosarum Academiâ Professoris eximii, & p. t. DE-

CANI spectabilis, Præceptoris ac Promotoris sui

æviternum honorandi,

publicè examinandam proponit

HERMANNUS HARTMAN Rostoch.

SS. Theol. Studiosus,

IN AUDITORIO MAJORI

ad diem 11 Martii. Aprilis

1. Corinth. 2, 2.

Nil nisi Jesum Christum crucifixum.

ROSTOCHI,

Literis JOACHIMI PEDANI Acad. Typog.

ANNO M. DC. XXXV.

42.



Magnifico, Consultissimo & Clarissimo

VIRO

Dn. JOHANNI COTHMANNO
CANCELLARIO MEGAPOLITANO,

nec nunc vero.

Illustrissimi ac Celsissimi Principis ac Domini,

Dn. ADOLPHI FRIDERICI DUCIS ME-
gapolitani, &c. Consiliario intimo, & Capi-
taneo Neustadiensi gravissimo;

UT ET

Consultissimo, Excellentissimo ac Clarissimo

Dn. LAURENTIO STEPHANI
JCTO EXIMIO, ET PROFESSORI IN
Academia Rosarum meritissimo,

nec non

Illustrissimi ac Celsissimi Principis ac Domini,

Dn. ADOLPHI FRIDERICI DUCIS MEGAPOL-
litani &c. Consiliario intimo, ac Cancellariæ Dire-
ctori dignissimo:

Dominis Mæcenatibus ac Promotoribus æter-
num suspiciendis



hanc Theologicam Μελοειαν

in solempne observantia κληρονο-
tenue diligentia σφραγισαν

submissè inscribit & dedic.

HERMANNUS HARTMAN Rost.
Autor & Respondens.



ΣΤΝ ΘΕΩ.



UM ECCLESIA CHRISTIANA
hoc imprimis tempore, memoriam acerbissimæ
sanctissimæq; passionis ac mortis Domini nostri
Salvatoris Jesu Christi recolat, opera precium
& nos facturos existimamus, si piam placidamq;
de istâ Satisfactione per Passionem Christi ac-
quisitâ instituamus *ὁλγίστην*. Ad quam instituendam inter alia
excitare nos potest ac debet (1) Mandatum Apostolicum, quo
ad frequentissimam piamq; Christi recordationem exstimulamur:
Memor esto, inquit Paulus, Dominum Jesum Christum resurre-
xisse à mortuis, 2. Tim. 2, 8. Recogitate eum, qui talem sustinuit
à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, Ebr. 12, 3.
(2.) Multiplex & non contemnenda Utilitas huic Meditationi
annexa, utpote quæ non tantum omnes peccatorum illecebras in
nobis extinguit, omniq; peccato quasi obicem ponit; sed etiam in
omni peccatorum angore firmam & vivam consolationem præbet.
Hinc Bernhardus rectè ait serm. 62, super cant. p. 753. Quid est
tam efficax ad curanda conscientie vulnera, quàm Christi vulne-
rum meditatio sedula. (3.) Exempla sanctorum virorum, quos
hanc satisfactionem piè medicatos esse, scriptura docet. Horum
ergò & nos ut vestigia legamus, enumeratis adducimur rationi-
bus: Misso proinde uberiori verborum præmialium ambitu, ipsi
Disquisitioni manum admovemus. Ut verò Status Contro-
versie ritè rectèq; formetur, includemus illum huic assertioni:

A 2

CHRI-

CHRISTUS SATISFECIT PRO TOTIUS
MUNDI PECCATIS. *Melioris autem lucis ergo tria
breviter considerabimus membra: videlicet I. Subjectum satis
faciens, II. Ipsam Satisfactionem. III. Objectum ejusdem.*

Membrum Primum.

Subjectum, vel Persona satisfaciens est CHRISTUS,
*non ψιλάνθρωπος & merus homo; sed θεάνθρωπος, Deus &
Homo in una persona. Est enim Christus nomen persona: vel ut
rectius dicam, nomen officii competens toti personæ divinæ & hu-
manæ naturæ constanti.*

2. Est igitur in Christo (1.) divina natura, secundum quam
verus Deus ab æterno à Patre ex sua essentiâ genitus, Ps. 2. Hinc
etiam dicitur Filius Dei vivi, Matth. 16, 16. Filius unigenitus,
Joh. 1, 18. Primogenitus, Col. 1, 15. Proprius, Rom. 8, 32. imò ipse
Deus benedictus in secula, Rom. 9, 5.

3. (2.) Humana natura, secundum quam verus homo in tem-
pore ex matre natus est, Gal. 4, 4. Hinc verè & propriè dicitur
homo, Luc. 23, 47. filius hominis, Dan. 7, 18.

4. Est etiam unus idemq; Christus, non alter ex Patre, alter
ex matre; sed aliter ex Patre, aliter ex matre: ex Patre per æter-
nam sine tempore generationem, ex matre per carnis in tempore
assumptionem, ita ut in eo sit non ἄλλος ἢ ἄλλος: sed ἄλλο ἢ ἄλλο.

5. Talis esse debuit noster Satisfactor sive Mediator Christus,
videlicet Deus & Homo, ut tanquam Mediator inter Deum
& hominem per suam ad utrosq; οἰκείωσιν & amicitiam & concor-
diam utrosq; reduceret & faceret, ut Deus assumeret hominem,
& homo se daret Deo, uti Irenæus loquitur lib. 3. cap. 20. Et non
distantia ab utraq; parte, sed propinquitas ad utramq; partem in
Mediatore requiritur. Hinc etiam Augustinus: Divinitas sine
huma-

humanitate non est Mediatrix, humanitas sine divinitate non est Mediatrix: sed inter divinitatem solam, & humanitatem solam Mediatrix est divina humanitas & humana divinitas.

6. Deum igitur esse oportuit, ut divinam legem implere, infinitam Dei iram expiare, & pro peccatis hominum satisfacere posset. Merus enim & nudus homo, licet legi se subicere, & pati ac mori potuisset: non tamen legem implere, & passione ac morte sua etiamsi acerbissimam, æquivalens precium pro suis, pro aliorum minus, pro totius mundi peccato minimè persolvere valuisset; finitæ enim causæ finitus quoque est effectus.

7. Hominem etiam esse oportuit, ut in assumptam humanam naturam tanquam alius verus homo tentari, & tentationis conflictus imò acerbissimam passionem ac mortem experiri, utque fidelis Pontifex, in malis nostris commiseratione affici posset, Ebr. 2, 14, 17.

8. Breviter: Nudus Deus non debebat, quia homo peccarat, neque nudus homo poterat, quia Deus offensus erat. Requirebatur itaque talis persona, quæ non tantum homo sed etiam Deus esset, ut Deus & Homo mediationem perficiat.

9. Qualem jam nostrum Satisfactorem esse oportuit, talem etiam Christum, non tantum fuisse, supra citata dicta probatum & certum fecerunt; sed etiam secundum utramque & divinam & humanam naturam pro nobis satisfecisse cum scripturam affirmamus.

10. Illa enim non tantum Jesum Christum nos à maledictione legis redemisse, Gal. 3, 13. nos à peccato lavasse, Apoc. 1, 5. seque ipsum pro nobis hostiam & oblationem Deo in odorem suavitatis obtulisse, Eph. 5, 2. asserit: sed & distinctè, idem opus satisfactionis utriusque in Christo naturæ utriusque agentis attribuit, quando nimirum Filium Dei nos à lege redemisse, Gal. 4, 5. opera Diaboli soluisse, 1. Joh. 3, 8. Deoque mortem suam nos reconciliasse, Rom. 5, 10. & rursus Semen mulieris caput serpentis contrivisse, Genes. 3, 15. & Filium hominis venisse non animas perdere, sed salvare, Luc. 9, 55. dicit.

11. Utraq; igitur natura in personâ Christi ad opus satisfactionis concurrir, suasq; naturales operationes ad illud confert. Utraq; natura (ut Symbolum Chalced. habet) agit quod suum est, sed cum communicatione alterius, distinctè sed non divisè, verùm unitè agit.

12. Impiam idcirco & erroneam fovent sententiam Jesuita, & ante illos Stancarus, quando Christum quidem duabus naturis constare, sed non secundum utramq;, verùm secundum humanam tantùm pro nobis satisfecisse docent; quam ut obtineant, distinguere solent inter Principium Quod quale est persona satisfaciens, & inter Principium Quo quale est sola humana natura, in quâ vel secundum quam Christus satisfecisse ab illis dicitur. Sed si Persona satisfecit, utiq; etiam divina natura à satisfactione illa nequit excludi. Cum Satisfactio hæc sit opus non finitæ naturæ humanæ, aut hæc esset, edisserant nobis, cur Filium Dei hominem fieri oportuerit.

13. Quare nos non tantum Christum *Ἰεσὺν υἱὸν τοῦ θεοῦ* esse dicimus, sed etiam secundum utramq; naturam pro nobis satisfecisse credimus: Ob hanc verò infinitam personam satisfactio quoq; hæc infinita est præcii.

Secundum Membrum

est Satisfactio. Christus pro peccatis nostris satisfecisse dicitur.

1. Quamvis enim Deus summè sit misericors Ex. 34. 6. summèq; potens, Gen. 17. 1. prooplastorum tamen peccato usq; adeò graviter fuit offensus, ut illas à suâ justitiâ & veritate non potuerit nobis peccata nostra remittere, nisi sufficiens aliquod *λόγον* & satisfactio interveniret.

2. Ita enim Deus misericors est, ut quoq; simul sit justus, neque misericordia in eo excludit æternam justitiam. Ita etiam omnipotens est ac sui juris, ut non agat contra suam naturam, cujus est punire malum; itemq; contra decretum homini promulgatum:

Quo-

Quocunque die comederis de veritâ arbore, morte morieris.

3. Hinc admirabile hîc temperamentum factum est & misericordiae & justitiae divinae. Lapsio enim in peccatum homine, veritas & justitia Dei urserunt lapsi hominis poenam: Misericordia verò petitur, ut in gratiam reciperetur. Quod quia absolute fieri nequit salvâ justitiâ & veritate, Christus sese medium posuit inter Deum offensum & homines offendentes, eosq̄ Deo reconciliavit, pro eorum peccatis ac peccatorum poenis satisfaciens.

4. Hæc autem Satisfactio, quæ est prior officii Christi sacerdotalis pars vulgò distinguitur, in obedientiam Christi activam, quæ in sanctissimâ vitâ: & passivam, quæ in acerbissimâ passione & morte consistit, sed minus accurate.

5. Activa enim Obœdientia Christi semper includit Passivam, ita ut vita Christi à nativitate usque ad ultimum vitæ terminum nihil aliud sit, quam vera & mera passio. Volve atque revolve totam Christi vitam, & nihil invenies, nisi tribulationes & stigmata dolorum, inquit Isidorus.

6. Sic & Passiva Obœdientia non excludit actionem, sed eam semper præsupponit, ita ut in ipso mortis articulo, actiones & virtutes, videlicet dilectio, patientia &c. sese exeruerint, dum Christus pro hostibus crucifigentibus se, oravit patrem, Johanni discipulo matrem commendavit, latronem in gratiam recepit, &c.

7. Hinc Christus dicitur in vitâ passivam actionem habuisse, in morte activam passionem sustinuisse. Non hæ sibi oppositæ, sed individuo nexu conjunctæ sunt.

8. Quamvis igitur scriptura hinc inde soli morti & passioni Christi opus satisfactionis attribuat; non tamen sanctissimam Christi vitam à satisfactione excludit, sed ad passionem, tanquam præcipuam adeoq̄ ultimam obœdientiæ istius partem, scriptura primario digitum intendit, siquidem in eâ obœdientiæ consummatio, adeoq̄ ultima quasi linea consistit, Philip. 2, 8.

9. Quæ

9. Quapropter nos cum Scripturâ asserimus, Christum unâ illâ totâ ac integrâ Obœdientiâ suâ, quam agendo & patiendò præstitit, pro nobis satisfecisse, eâq; tum culpam tum pœnam in quam nos per Adamum incideramus, sustulisse.

10. Sicuti enim prior Adam deficiens, & Deo inobœdiens factus suâ inobœdientiâ culpam & pœnam promeruit, ita ut ejus inobœdientiâ multi, hoc est, nos omnes constituti simus injusti: Adam enim non ut Individuum pro suâ tantum personâ peccavit, sed ut species & stirps totius generis humani: Ita posterior Adam Christus satisfaciens, & Deo obœdiens factus suâ obœdientiâ & culpam & pœnam removet, ita ut ejus obœdientiâ multi, hoc est, nos omnes, jam constituamur justi, Rom. 5, 29.

11. Hæc enim duo Lex adhuc à nobis requirit, videlicet obœdientiam, quâ satisfiat legis promulgatæ mandato: & pœnam quâ satisfiat legis violatæ maledictio.

12. Utrumque nobis factu impossibile est (1.) Legi satisfacere, eiq; perfectam obœdientiam præstare non possumus. Lex enim spiritalis est, nos autem carnales sumus, Rom. 7, 14. Caro verò legi non est subjecta, neque potest subjici, Rom. 8, 7. Et posito, non tamen concessio, si vel maxime perfectam & omnibus numeris absolutam obœdientiam legi præstare possemus; eâ tamen apud Deum nihil promereri, aut pro peccatis nostris satisfacere valemus: Cum obœdientia illa sit Deo ut Creatori nostro, jam ante debita, Luc. 17, 10. Debitorum enim sumus. Debitum autem non est meritum. Hinc obœdientia nostra legi præstita Deo quidem placet, sed Deum non placat.

13. (2.) Nec pœnam peccatis nostris commeritam infinitam videlicet iram, legis maledictionem, & æternam mortem sufferre vel auferre valemus. Non enim frater fratrem redimet, Ps. 49, 8.

14. Itaque quia nos non fuimus solvendo, Act. 15, 10, Rom. 8, 3.

Chri-

Christus noster Sponsor & Satisfactor solvit, Ps. 96. 5. Coloss. 2, 14. pro nobis satisfaciens, tum perfectissimè legem implendo, tum sufficientissimè precium solvendo.

15. (1.) Legem pro nobis implevit. Non enim venit legem solvere, sed implere, Matth. 5, 17, 18. suscepit itaq; circumcissione, debitorem se fecit totius legis servandæ, Galat. 5, 3. eiq; ulterius se subiecit perfectissimam atq; infinitam obædientiam præstans, Gal. 4, 4. Conf. Gal. 3, 10. Rom. 8, 4. c. 10, 4.

16. Illud verè & perspicuè quamvis scripturæ dictis affirmetur, eò tamen audaciæ Piscator Herborenensis progressus est, ut, contra claram Scripturæ literam affirmare non veritus fuerit, Christum tantum obædientiã suã passivã, (ut eam ita vocare liceat) sive solã passionem ac mortem pro nobis satisfecisse: obædientiam verò hanc, ut vocavit activam sive legis impletionem, Christum ut creaturam & hominem Deo Patri ac Creatori suo exhibuisse, eãq; non nobis sed sibi æternam vitam ac gloriam promeruisse.

17. Falsum hoc & tum supra citatis tum etiam aliis Scripturæ dictis è diametro contrarium, utpote quæ restantur Christum non esse servum sed Dominum legis, Marc. 2, 28. illum non sibi, sed nobis natum ac datum fuisse, Es. 9, 6. Luc. 2, 10, 11.

18. (2.) Violatæ legis pœnam etiam in se suscepit, eamq; acerbissimã suã passionem ac mortem pependit. Cum non propter semetipsum suãq; propria peccata (à quibus prorsus immunis fuit) sed propter nos nostraq; delicta, infinitos ac gravissimos animi ac corporis dolores & cruciatus subiit, Es. 43, 24, cap. 53, 4, 5, seqq. sanguinem suum profudit, Ebr. 9, 12, 13, 14, 15, 22. imò semetipsum obtulit, & tradidit se pro nobis oblationem & victimam Deo in odorem bonæ fragrantie, Eph. 5, 2. Obædiens enim Deo factus est ad mortem, ad mortem verò crucis, Phil. 2, 8.

19. Et hæc est illa Satisfactio, quam Ecclesia Christiana hoc

B

potis-

potissimum tempore plenis buccis eximii laudum encomiis excol-
lit, nobisq̄ omnibus fideliter inculcat, quam & Scriptura hinc in-
de ut infinitum ac sufficientissimum pro peccatis nostris precium
deprædicat.

20. Scripturam super hac re consulamas in sequentibus dictis.
(1.) Matth. 20, 28. Ibi Christus ipsemet dicit, se tradere animam
suam ἕως θανάτου, in redemptionem. Conf. Marc. 10, 45. Hic λόγος
nos cum Smalcio, Astorodo, Socino & aliis non metaphoricè sumi-
mus, ac si Christus animam suam tradidisset, ut inde non minus
quàm soluto redemptionis precio veris captivis evenire solet libe-
ratio, & nos liberationem e spirituali nostrâ peccati & mortis ca-
ptivitate consequeremur, sed propriè hæc intelligimus λόγος, sive
satisfactoriam redemptionem. Nulla enim efficax ratio nos cogit
ad impropriam vocis significationem descendere.

21. (2.) Et ut eò magis immunis maneat jam adductus locus
à corruptelis hereticorum, produco alium ex 1. Tim. 2, 4. Hic lo-
cus significantiore est, quàm ut tam frigidam admitat interpre-
tationem. Paulus enim affirmat, Christum semetipsum tradidisse
ἕως θανάτου. Ubi vox ἕως in compositione hoc loco commutatio-
nem vel compensationem significat. Sicut Græcè ἀντίψυχον, qui
pro altero morti se devotens, ut ipsum liberent: ita ἀντίλογος
est tale λόγος, in quo liberator simile quiddam subit mali, quod
ei imminerebat, qui liberatur.

22. (3.) ἡμεῖς ἀγοράστῃ τιμῇ inquit Paulus, 1. Corinth. 6, 20. Em-
pti estis precio magno. Emptio autem præsupponit precium, quo
aliquid emitur & acquiritur. Sic etiam nos (Paulo expressè at-
testante) empti sumus magno precio. Quodnam verò magnum hoc
precium sit, Apost. Petrus nobis explicat 1. c. 1, 19. illudq̄ omni auro
ac argento præfert. Et non immeritò. Est enim preciosus Christi
sanguis mundans nos ab omni peccato, 1. Johan. 1, 8. Si itaque au-
rum ac argentum sunt verè precium pro re acquisita satisfaciens,
mul-

multò magis Christi sanguis pro nobis effusus. Conf. Apocal. 5, 9.
Eph. 1, 7. Coloss. 1, 14. Ebr. 9, 12, 15.

23. (4.) Solvi qua non rapui, inquit Psalter in personâ Messie Psal. 69, 6. totus enim Psalmus loquitur de Christo, quod colligitur ex vers. 10. collato cum Job. 2, 17. & vers. 22. cum Matth. 27, 48. Solutio autem debiti alieni est pro alio præstita satisfactio: quia igitur Christus pro aliis solvuisse dicitur, rectè etiam satisfecisse inde colligitur.

24. (5.) Actor. 20, 28. Deus Ecclesiam acquisivit proprio suo sanguine. Ubi est vocabulum ἐξαιμιῶν, quod quidem nonnunquam aliis in locis significat aliquid simpliciter obtinere, nullo satisfactionis interventu, hîc. verò non simplicem sed compensatoriâ sive meritoriam significat acquisitionem, quæ fit interveniente verâ veri precii solutione; quia Deus dicitur acquisivisse Ecclesiam [1.] proprio suo sanguine; [2.] tanquam λύτρωσις. Conf. ante citata dicta.

25. Et hæc tota satisfactio agendo & patiando præstita nostra est justitia, Rom. 4, 3, 5, 6, 23, 24. Ipsa justitia Christi est in nobis per imputationem, 2. Cor. 15, 20. Justitia autem meritum, quod est vitæ æternæ gloria, in nobis futurum est per inhærentiam, Galat. 3, 21. Rom. 8, 18. Sicut ipsa peccata nostra in Christo fuerunt per imputationem Esa. 53, 6, 12. peccatorum verè merita vel pænæ per inhærentiam, Esa. 53, 4, 5, 8. Gal. 3, 13.

De Membro Tertio.

Objectum pro quo Christus ἰεράνθρωπος & suâ obedientiâ ita satisfecit sunt homines, non verò quidam tantum illorum, videlicet electi & credentes solum, sed omnes omninò homines nullo excepto, qui ab Adamo vixerunt, adhuc vivunt, & ad extremum usq; diem victuri, quia peccato tam originali quàm actuali infecti & coinquinati sunt.

2. Calviniani hoc negant. Nos verò affirmativam tenemus sententiam; in eamq; ut descendamus, habemus Scripturæ dicta, ut & rationes nec numero paucas nec pondere leves. Ex multis pauca quaedam in apicum producemus.

3. Universalitatem igitur meriti vel satisfactionis Christi firmissimè evincunt

¶ Dicta clarissimè testantia Christum mortuum esse

(a) pro omnibus. Rom. 5, 19. Sicut per unius delictum condemnatio venit in omnes homines, ita per unius justitiã in omnes homines justificatio. Qui locus adeò clarus ac firmus est, ut quid ad eum Calviniani firmiter excipiant, vix videam. Qui enim dicit omnes, neminem excludit, nisi universalem alibi restringat: hîc autem $\omega\sigma\tau\alpha\sigma\varsigma$ nullam admittit restrictionem: sequeretur enim alias, non omnes peccato originali esse infectos vel $\delta\omega\delta\omicron\sigma\iota\sigma\iota$ non convenire $\omega\sigma\tau\alpha\sigma\iota$, gratiamq; Christi angustiozem & restrictiozem esse culpâ Adami; cum tamen illa hanc omnibus parâ sangis longe excedat atq; superet.

4. 2. Corinth. 5, 14. Si unus pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sunt: Et pro omnibus mortuus est Christus. In quo loco duo imprimis notanda veniunt: (1.) Præpositionem $\nu\alpha\upsilon\tau$ sive pro nobis, idem esse ac vice nostri, seu loco nostro, sicuti in eâdem etiam significatione accipitur Joh. 11, 50. & explicatur per equipollentem particulam $\alpha\upsilon\tau$, Matth. 20, 28. præpositionem vero $\nu\alpha\upsilon\tau$ non denotare utilitatem, sed substitutionem, permutationem, seu vicem alterius, patet ex Matth. 5, 3. Luc. 11, 11. (2.) notandum etiam in hoc dicto venit, vocem Omnis non ad electos tantum; sed ad omnes in universum homines se extendere, quod antecedentia & consequentia probant imprimis vers. 10, & 19, 20.

5. 1. Tim. 2, 6. Christus dedit semetipsum pro omnibus, ubi iterum vocabulum Omnis non patitur se restringi ad solos electos; tradidit enim semetipsum pro omnibus (1.) quos Deus vult sal-

saluari, vers. 4. Atqui hi non tantum electi sunt, sed & reliqui omnes. (2.) pro quibus orandum esse precepit: neq; hi sunt soli credentes, sed & increduli, impius quoq; Magistratus, vers. 2.

6. (b) Pro toto mundo Christus satisfecisse dicitur. Mundo enim datus est à Deo, Johan. 3. 16. videlicet in satisfactionem ut nos Deo reconciliaret, 2. Cor. 5. Quod etiam prestavit tollens ceu Agnus Dei peccata mundi, Joh. 1. 29. & factus propitiatio non tantum pro nostris, sed & pro totius mundi peccatis, 1. Joh. 2. 1. Hinc etiam proprio suo jure Salvator Mundi dicitur, Johan. 4. 42. In quibus omnibus ac singulis dictis vox Mundi non pro quibusdam videlicet Electis tantum sumitur, (sic nuppiam in Scripturâ accipitur) sed pro omnibus in univversum hominibus, hæc in Scripturâ passim obtinet acceptio.

7. (c) Pro reprobis qui culpâ suâ damnantur. Audiamus hîc duo Apostolorum lumina, videlicet Paulum & Petrum, qui testes omni exceptione majores & simul arbitri erunt in hac decisione. Sic autem ille scribit Rom. 14. 15. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus est mortuus. Conf. 1. Cor. 8. 11. Huic Paulino effaro calculum suum subijcit D. Petrus 1. c. 2. 1.

8. Universalitatem Satisfactionis Christi demonstrant
▷ Rationes quæ desumptæ sunt à

(a) Benignâ Dei Patris voluntate, mortem impii non volentis, Exech. 33. 11. mundum diligentis, Joh. 3. 16. omnes salvari volentis, 1. Timoth. 2. 4. Hinc ita argumentamur: Quos Deus vult salvos fieri, pro iis Christus etiam satisfecit. Non enim nisi interveniente fide satisfactionem Christi apprehendente vult salvari: Atqui omnes vult salvari. E. pro omnibus Christus satisfecit.

9. (β) Filii Dei Incarnatione, qui omnibus natus ac datus est, Es. 9. 6. & venit ad salvandum quod perierat, Matth. 18.

10. (γ) Universali Evangelii prædicatione, quod jubetur

prædicari omni creaturæ, Marc. 16, 16. ut omnes homines ubique respiciant, Act. 17, 30.

11. Quamvis hisce & aliis pluribus Scripturæ dictis & rationum monumentis adducti pro Universalitate Satisfactionis Christi tanquam pro aris & focis strenuè pugnemus, non tamen inficias ire possumus, nisi ipsi veritati & quotidiana experientia contradicere velimus, multos reperiri, imò maximam fere hominum partem esse, cui hæc universalis Christi præstita Satisfactio non salutaris ac proficua sit.

12. Hoc tamen non ipsi satisfactioni esse imputandum; illa enim non tantum potentiâ, sed etiam re & ipso actu satis sufficiens esse pro peccatis omnium hominum, tam eorum qui per fidem salvantur, Joh. 3, 16, quam eorum, qui per incredulitatem damnantur, Marc. 16, 16.

13. Adscribendum verò hoc esse hominum incredulitati, qui oblatam gratiam & satisfactionem respuunt, & per veram fidem sibi applicare nolunt.

14. Benè itaq; hæc distinguendum erit inter ipsam Christi satisfactionem, itemq; salutis æternæ acquisitionem, & inter satisfactionis vel meriti beneficia, & fructum ejusq; per fidem applicationem. Quâ distinctione benè observatâ, multis Calvinistarum argumentis obviam ire possumus: Illa qui desiderat, ut & plura alia pro stabiliendâ hac nostrâ sententiâ, consulat inter alios Dn. D. Meisner. Decad. 2. c. 10. §. 10. 11.

15. Nos intra brevitatis cancellos consistentes, illis quæ citavimus nostram orthodoxam sententiam satis confirmatam arbitramur. Manum igitur nunc de tabula. Christo pro nobis satisfaciendi devotas agimus gratias.



Doctissimo

Dn. HERMANNO HARTMAN-
NO DE UNIVERSALI SATISFACTIONE
Christi publicè disputanti.

Publica sat genii documenta HARTMANNE dedisti,
Verbum è suggesto magna cum laude docendo;
ne tamen auditor frustra videare fuisse
illorum schola quos academica nostra docentes
sacra videt, tandem quoq; scandis amice cathedram
asseris & Christi meritum satis omnibus esse
consilio Patris æterni, qui qua patet orbis
omnes in christo summo dilexit amore
Maeste ausis, nec enim labor hic mercede carebit.

l. m^q. F.

M. ELIAS TADDEL Pastor
ad D. Petri Rostoch.

Dura satis tua Christe fuit fors, facta nefanda
Quando forent merito nostra pianda tuo.
Et nisi duritie cui mens callosa; nec ullus
Ex hominum est numero qui id negitare queat,
Hoc tantum hic duri est Duri, quod duri ter ajunt.
Hoc meritum ad cunctos non bene posse trahi.
Aut si concludat cunctos, tamen (ô labra?) sese
Morales meritis posse juvare suis.
Hinc à duritie qui qui ducto nomine gaudes
Culte HARTMANNE tuum scribere ritè fluic
Hoc

*Hos duros dum non -- duro molimine doctè
Emollire studes. Perge Bezæia feres!*

Sympatriotæ & amico suo

L. M. Q. f.

M. MATTHIAS vom John

Pastor templi Cathar: Rostochj.

Vult quisquam Superùm listi felicibus arvis,
Ambrosiâq; istic recreari & Nectare perpes?
Discete perpetuæ satagat momenta Salutis,
Quis, quibus & pacto quo cælica tecta reclusit.
Hæc, HERMANNE, stylo justo, ceu pagina præsens
Edocet, e naras, Hæc & conâre tueri.
Maçte piis ausis, Deus his dabit incrementum,
Ast ego commissio mihi pro grege comprecor, audi
Me Deus, &, præsens quæ differratio monstrat,
Huic da mente piâ nôscat, teneatq; fideli:
Nam sic Elysijs tandem sistetur agellis.

L. Mq. F.

M. Johannes Rânçler/ Diaconus

ad D. Petr.





Doctissimo

Dn. HERMANNO HARTMANN
NO DE UNIVERSALI SATISFACTIONE
Christi publicè disputanti.

Publica sat genii documenta HARTMANNI
Verbum è suggesto magna cum laude docentium
ne tamen auditor frustra videare fuisse
illorum schola quos academica nostra docentes
sacra videt, tandem quoq; scandis amice cathedrae
asseris & Christi meritum satis omnibus esse
consilio Patris æterni, qui qua patet orbis
omnes in christo summo dilexit amore
Maecte ausis, nec enim labor hic mercede carebit.

M. ELIAS TADDEUS
ad D. Petri

*D*ura satis tua Christe fuit sors, facta nefanda
Quando forent merito nostra pianda
Et nisi duritie cui mens callosa; nec ullus
Ex hominum est numero qui id negit ar
Hoc rantum hinc duri est Duri, quod duri ter aj
Hoc meritum ad cunctos non bene posse
Aut si concludat cunctos, tamen (ô labra?) sese
Morrales merit is posse juvare suis.
Hinc à duritie qui qui ducto nomine gaudes
Culte HARTMANNE tuum scri

